

Afrika Kıtasına Yönelen Türkiye: Stratejik Kavşak Noktası

Elem Eyrice Tepeciklioğlu, Francois Vreÿ, Bahar Baser,
Routledge, 1. Baskı, 2024, ISBN: 9781032766690, s. 136

Değerlendirmeyi Yapan: Hatice Rumeysa Dursun*

Geliş Tarihi: 24.10.2025 | Kabul Tarihi: 27.10.2025

Turkey's Pivot to the African Continent: Strategic Crossroads

Elem Eyrice Tepeciklioğlu, Francois Vreÿ, Bahar Baser,
Routledge, 1st Edition, 2024, ISBN 9781032766690, p. 136.

Reviewer: Hatice Rumeysa Dursun

Received: 24.10.2025 | Accepted: 27.10.2025

تحول تركيا نحو القارة الإفريقية: مفترق طرق استراتيجي

إيلم إيريتشه تبجيكل أوغلو، فرانسوا فري، بهار باسر
روتليدج، الطبعة الأولى، 2024، رقم الكتاب الدولي، 9781032766690. ISBN: 9781032766690. 136 صفحة.

المراجع: سرحات تكين

تاريخ الاستلام: 24.10.2025 | تاريخ القبول: 27.10.2025

Elem Eyrice Tepeciklioğlu, Francois Vreÿ ve Bahar Baser'in derlediği Turkey's Pivot to the African Continent: Strategic Crossroads başlıklı kitap, Türkiye'nin Afrika kıtasına yönelik politikasını ekonomik, siyasi, askerî ve kültürel yönleriyle kapsamlı olarak incelemektedir. Bu eser, Journal of Balkan and Near Eastern Studies dergisinin "Turkey in Africa" (vol. 26, n° 3, 2024) başlıklı özel sayısındaki makalelerin yer aldığı yedi ayrı bölümden oluşmaktadır. Kitaptaki bölümler Türkiye'nin Afrika'da farklı alanlardaki etkinliğini ele almaktadır. Bu çerçevede kitapta Türkiye'nin özellikle son yirmi yılda Afrika'daki varlığının önemli bir artış gösterdiğine dikkat çekilmektedir. Uzun yıllara dayanan ihmalin ardından "eşit ortaklık" temelinde Afrika kıtasıyla Türkiye'nin geliştirmeye çalıştığı iş birliği, kitaptaki bölümlerde detaylı olarak analiz edilmektedir. Her ne kadar dış aktörlerin Afrika kıtasına yönelik politikasını ele alan geniş bir literatür bulunsa da Türkiye'nin kıtadaki varlığını inceleyen sınırlı bir literatür bulunmaktadır. Bu kitap bu sınırlı literatüre

* Doç. Dr., Sakarya Üniversitesi-TR, E-mail: hr-montreal@hotmail.com, ORCID: 0000-0003-2759-4550

Türkiye'nin Afrika politikasını çok boyutlu bir perspektifle değerlendirerek önemli bir katkı sağlamaktadır.

Kitabın "Turkey-Africa Relations and Turkey's National Role Conception as the Centre Country: Continuity or a Break with the Past?" başlıklı ilk bölümünde Brendon J. Cannon ve Federico Donelli, Türkiye'nin Sahraaltı Afrika'daki artan etkinliğini dış politikasında benimsediği "merkez ülke" yaklaşımı çerçevesinde ele almaktadır. Türkiye'nin 2000'lerden itibaren artan ulusal gücüne paralel olarak Recep Tayyip Erdoğan ve AK Parti öncülüğünde Afrika'da daha proaktif bir dış politika izlediği vurgulanmaktadır. Jens Heibach ve Hakkı Taş ise "Beyond the Soft-Hard Power Binary: Resource Control in Turkey's Foreign Policy Towards Sub-Saharan Africa" başlıklı bölümde Türkiye'nin Afrika'daki varlığını yumuşak güç veya sert güç gibi kategoriler ışığında incelemek yerine süreç odaklı ve dış politika tercihleri üzerinden bir değerlendirme yapmanın daha açıklayıcı olduğuna işaret etmektedir. Yunus Turhan ise "Turkish Humanitarian Assistance During the COVID-19 Pandemic: Focus on Africa" başlıklı bölümde Türkiye'nin Covid-19 krizi sırasında Sahraaltı Afrika'ya yönelik sağlık yardımlarını incelemektedir. Turhan bu bölümde, Afrika'ya yönelik sağlık yardımlarının kamu diplomasisi çerçevesinde ele alınabileceğini ve Türkiye'nin olumlu imajını güçlendiren bir adım olarak değerlendirilebileceğini belirtmektedir.

Francois Vreÿ and Mark Blaine'in "Exploring the Maritime Nexus in Turkey's African Agenda" başlıklı bölümünde ise Türkiye'nin yükselen bir orta güç olarak tanımlandığı ve dünya siyasetinde daha etkili bir rol oynamayı hedeflediği vurgulanmaktadır. Bu bağlamda Türkiye'nin sert ve yumuşak güç unsurlarını birlikte kullanarak Afrika kıtasının kıyı kesiminde bulunan ülkelerle olan ilişkilerinin geliştiğinin altı çizilmektedir. Yazarlar Türkiye'nin özellikle Libya, Somali, Sudan, Nijerya ve Eritre gibi ülkelerle güvenlik alanında iş birliği yaptığı ifade edilmektedir. Böylelikle Türkiye'nin askerî unsurlardan yararlanarak deniz güvenliğini arttırmayı amaçladığı görülmektedir.

Ali Onur Tepeciklioğlu, Elem Eyrice Tepeciklioğlu ve Can Karabıyık'ın "(Exploring) the Impact of Turkey's Embassies on Trade with sub-Saharan Africa" başlıklı bölümünde ise Türkiye'nin Sahraaltı Afrika'daki büyükelçiliklerinin Sahraaltı Afrika ülkeleri ile arasındaki ticareti etkileyip etkilemediği ya da etkiledi ise nasıl etkilediği sorularına cevap aranmaktadır. Bu çerçevede 28 Afrika ülkesini 2002-2020 yılları arasındaki dönemde kapsayan bir veri seti ışığında inceleyen bölüm, büyükelçilik açılması ve Türkiye'nin bölge ülkelerine yönelik ihracatı arasındaki ilişkiye odaklanılmaktadır. Nitekim,

yapılan analizde büyükelçilik açılmasının Türkiye'nin ihracatını pozitif yönde eklediği sonucu ortaya çıkmaktadır.

Çağlar Kurç'un "No Strings Attached: Understanding Turkey's Arms Exports to Africa" başlıklı bölümünde ise Türkiye'nin savunma sanayii alanında büyük bir atılım gerçekleştirdiği ve bu atılımı sürdürülebilir kılmayı hedeflediği belirtilmektedir. Bu bağlamda çok yönlü bir diplomasi izleyerek kıtadaki varlığını güçlendiren Türkiye'nin silah ihracatı noktasında da Afrika ülkeleriyle iş birliğini geliştirdiği ve 2021'den itibaren koşulsuz silah satışı politikasının bu iş birliğini etkilediği belirtilmektedir.

Mehmet Özkan ve Serhat Orakçı'nın "Summitry Diplomacy in Turkey-Africa Relations: Statements, (Non-)Accomplishments and Effectiveness" başlıklı bölümünde ise zirvelerin Afrika ülkeleri ile ilişkilerin geliştirilmesi noktasında büyük öneme sahip olduğunun altı çizilmektedir. Çin, Hindistan, Japonya, Rusya, Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ve Avrupa ülkelerinin zirveler ve iş forumları yoluyla Afrika ile siyasi, ekonomik ve askerî ilişkilerini güçlendirmeye çalıştığı ifade edilmektedir. Özellikle FOCAC (Çin Afrika İşbirliği Forumu), Avrupa Birliği-Afrika İş ve Yatırım Zirveleri, Japonya'nın Afrika Kalkınma Zirveleri ve Rusya'nın Afrika Zirveleri'nin bu aktörlerin Afrika'ya yönelik politikasında önemli bir rol oynadığına işaret edilmektedir. Bu dış aktörlere paralel olarak Türkiye de 2005'ten itibaren Afrika kıtasına yönelik daha proaktif bir dış politika yürütmektedir. Bu proaktif dış politikanın bir yansıması olarak 2008'de Türkiye, Afrika Birliği'nin stratejik ortağı kabul edilmiştir. Yine bu süreçte Türkiye-Afrika zirveleri 2008'de İstanbul'da, 2014'te Malabo'da ve 2021'de İstanbul'da gerçekleştirilmiştir. Bu bölümde Türkiye-Afrika zirvelerinin Türkiye'nin Afrika ülkeleri ile ilişkilerini geliştirmesine nasıl etki ettiği sorusuna cevap aranmaktadır. Böylelikle Türkiye-Afrika zirvelerindeki bildiriler incelenerek Türkiye'nin Afrika'ya yönelik dış politika söylemi analiz edilmektedir. Bölümde ayrıca zirvelerin Afrika kıtası ile ilişkileri geliştirmedeki rolü tartışılmaktadır.

Sonuç olarak *Turkey's Pivot to the African Continent: Strategic Crossroads* eseri, Türkiye'nin Afrika kıtasındaki politikalarına siyasi, askerî, ekonomik, kültürel ve insani yardım boyutlarını içine alan çok yönlü bir yaklaşımla ışık tutmaktadır. Aynı zamanda eser Türkiye'nin kıtada karşı karşıya olduğu zorlukları ve fırsatları da ortaya koymaktadır. Türkiye'nin Afrika kıtasına yönelik benimsediği ortaklık vizyonunun ticarete, askerî-güvenlik iş birliğine, insani-tıbbi yardıma ve diğer alanlara nasıl etki ettiği tartışılmaktadır. Böylelikle bu çalışma, Türkiye'nin Afrika kıtası ile ilişkilerini geliştirmek için atılan diplomatik adımların somut çıktılarını inceleyerek politika yapı-

cılara, araştırmacılara ve akademisyenlere yol gösterici nitelikte analizler sunmaktadır. Aynı zamanda çalışmada sert g, yumuşak g, merkez ülke, deniz güvenliği, zirve diplomasisi, askerî iş birliği gibi kavramlardan yararlanılarak Türkiye'nin Afrika politikasının etkinliği ele alınmaktadır. Tüm bunlara ek olarak, bu eser Türkiye'nin özellikle son yirmi yıldır izlediği dış politikanın da izini sürmekte ve böylece bundan sonraki yıllarda izlenecek Afrika politikasına da ışık tutacaktır. Bu alışma aynı zamanda gelecekte yapılacak çalışmaların Afrika kıtasının karşı karşıya olduğu meydan okumalarda Türkiye ile hangi alanlarda ilişkilerini güçlendirmesi gerektiği sorusuna da cevap vermektedir. Kitapta yapılan değerlendirmeler çerçevesinde Çin, Rusya, Avrupa lkeleri ve Hindistan gibi dış aktörlerin Afrika kıtasındaki varlığına paralel olarak gelecekte Türkiye'nin kıtadaki varlığını geliştirmesi konusu önemli bir araştırma alanı olarak öne çıkmaktadır.